

*Somogyi-könyvtári
műhely*

74 | 3

TARTALOM

- 207 JUHÁSZ ANTAL: Bálint Sándor hetvenéves
ÖRÖKSÉG
- 211 **INCZEFI GÉZA**: A Szeged környéki határnevekben élő személyne-
vek néhány tanulása
- 219 TÓTH FERENC: A makói gabonakas
- 225 HABERMANN GUSZTÁV: Rengey portréja
- 235 PÉTER LÁSZLÓ: Neves szegedi házak
- 245 PALÁSTI LÁSZLÓ: Megjegyzések La Brocquièrre műve szegedi vo-
natkozású részének fordításaihoz
- 253 GIDAY KÁLMÁN: Szentmihálytelek története
- 269 SZABÓ TIBOR: Szeged oktatástörténete (5. rész)
- 285 VINCZI KÁROLYNÉ - FERNEKI MIHÁLY: Szeged díszpolgárai
- 293 KORMÁNYOS ANDRÁS: Az 1970. évi tiszai árvíz sajtótörténeti
vonatkozása
- 295 HERCZEG MIHÁLY: Vásárhelyi csömögök
- 309 FERENCZI IMRE: Rózsa Sándor és társai
- 321 FELFÖLDI LÁSZLÓ: A Csongrád megyei gyermekjáték-kutatás
- 329 JAKAB BÉLA: A Szeged környéki madárvilág kutatása
- 333 GRYNÆUS TAMÁS: Sándorfalvi boszorkánypör 1954-ben
- 337 LELE JÓZSEF: Mészárosok és hentesek Tápén
- 353 CZIROK SÁNDOR: Algyői emlékek

ADATTÁR

- 361 Névmutató Kulinyi Zsigmond: Szeged új kora című könyvéhez
(összeállította Szrenka Éva)

SZEMLE

- 387 Péter László: Bálint Sándor munkássága (Gyuris György)

Megjelenik negyedévenként

Felelős kiadó Tóth Béla

A fedőlap grafikája Horváth Mihály munkája

Példányszám 200

Méret: A/5

Kiadja a Somogyi-könyvtár

6701 Szeged, pf. 441.

Telefon 13-273, 14-329, 14-330

A Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának

III/400/s/1/CSO/1974. sz. engedélyével

Gépelte Tóth-Molnár Etelka és Czékus Klára

Sokszorosította

a József Attila Tudományegyetem

xerox-rotta üzeme

Sándorfalvi boszorkánypör 1954-ben

Bírósági irattári kutatásaim közben, az irattári tisztviselő segítőkészsége révén még 1955-ben találtam rá egy előző évből származó boszorkánypör aktájára. A B. 1974/1954. sz. szegedi járásbírói ügyiratban olvasható pör anyagát a megyei bíróság elnökének engedélyével és rendelkezése szerint: nevek nélkül (1). az érdektelen részek elhagyásával szószerint közlöm. Kár hogy a följelentést ügyvéd fogalmazta, de így is igen érdekes dokumentum. Összehasonlításként megjegyzem, hogy kb. ugyanebből az időből származik a némileg hasonló tartalmú és lefolyású orosházi boszorkánypör is (2).

Feljelentés G.F.-né sz.Sz.R. sándorfalvi lakos sértettnek G.M.-né sz.J.T. és R.J.-né sz. G.P. sándorfalvi lakos terheltek ellen, hatóság előtti rágalmazás miatt.

Terheltek már évtizedek óta terjesztik rólam a hírt egész Sándorfalva községben, hogy én boszorkány vagyok, s megrontással, ráolvasással, stb. hivatászerűen foglalkozom. Szerintük én mindezeket akként követem el, hogy a cselekmény végrehajtásánál előbb egy üst alá betüzelek, amelyben téglát és homokot főzök, majd valamilyen állattá (macska, csikó stb.) változtatom át magam, s így vízmezőbe a megrontást. Terheltek azonban nem elégedtek meg a hírszettel, hanem a boszorkányságot rám is akarták bizonyítani. Évéggett felbuzdították az utcabeli gyermekeket, hogy lessenek ki, amikor a fent előadott módon a megrontást végzem. F.év június hó 21-én akadt is egy (T.S. nevű, kb. 9 éves) szomszéd fiú, aki a kerítésnyíláson keresztül állítólag kilesett, és mesterségesen felcsigázott képzeletében "saját szemével látta", amikor én a kertben az ott elhelyezett üst alá szárizékkal tüzeltem, s az üstben téglát és homokot főztem, majd macskává változtam. Jellemző, hogy a gyermek oly erősen volt meggyőződve az általa "látottakról", hogy nyomban szolt 10-15 utcabeli társának, nekik lélekszakadva elmondta az esetet, s ezután már együttesen "látták tovább", hogy most meg már "csikó" formájában üldözöm az éppen ott szaladó borjút. A T. fiú pedig beteges képzeletének hatása alatt (szülei orvoshoz is akarták vinni), midőn másnap szülei előtt idevonatkozóan kérdést intéztem hozzá, még mindig erősítette, hogy az elmondottakat valóban látta, s csak napok múlva vonta vissza a szavát. Még jún. 21-én megtudták a terheltek, hogy a szomszéd fiú "rajtaért" a boszorkányságon, és este el is jöttek hozzám, kb. 10-11 óra között. G.-né kb. 16 éves fiával bejött lakásomba, és kiabálva a következő kijelentés-

seket intézte hozzám: "Maga vén boszorkány, mit csinált már megint? Szabad a szomszáddal ilyet tenni? Vén disznó, piszok! Mit főzött az üstben? Vagy most már maga akarja az én tehenemet is fejni? Gyalázatos!" Én megrökönnyödvé kérdeztem, hogy mondja meg végre, "mit tettem"? Nevezett azonban erre nem felelt, hanem "disznó, piszok, vén boszorkány" stb. szitkozódásait folytatta. Ott vettem észre, hogy G.-né leánya R.J.-né, az utcán van. Itt a két asszony a fenti szavakkal szitkozódásaikat már együttesen intézték hozzám, egymást túlharogva. Végülis R.-né odaszólt az anyjának: "Jöjjön, majd elintezik őt a rendőrök!" Terheltek valóban feljelentettek a sándorfalvi rendőrörsön tiltott foglalkozás végzése (boszorkányság) miatt, s néhány óra múlva - éjjel egy óraker - meg is jelent nálam egy rendőr és két községi előljáró. Ez utóbbiak közt volt a II. r. terhelte férje, R.J. is, aki vállalatásomat - amelyet természetesen eredményre nem vezetett - foganatosította. Később valamennyien megnézték üstömet, s csodálkozással látták, hogy azon koromnak nyoma sincs, s hogy az üst belseje pókhálójával van beszöve, sőt abban pók is található. A feljelentőket az eredmény nyilván nem elégítette ki, mert másnap, június 22-én délután újból rendőrt küldtek ki, egy katonaruhát viselő égen kíséretében. Ezek meg a kertben a gyermek által megjelölt helyet és az állítólagos tüzelés nyomát keresték. A fűvön azonban égési nyom sehol nem volt található. Jún. 22-én este már ágyban voltam, mikor a du. nálam járt rendőr és katona külsejű egyén ismét felkeresett, és közölték, hogy az éjjel még vissza fognak jönni, ne lepődjek meg. Erre én azt a választ adtam, hogy nem fogom beengedni őket, valamikor pihennem is kell, hiszen az előző éjjel se hagytak aludni. Ezzel nevezettek elmentek, azóta se jelentkeztek. A sándorfalvi rendőrörsön kérdésemre azt a felvilágosítást kaptam, hogy a feljelentést terheltek tették meg, s az eljárást az ő kérésükre folytatták le. Végül megjegyezni kívánom, hogy terheltek bosszúból folytatják a személyem elleni alatomos és lelkiismeretlen harcot, mert befolyásomnak tulajdonítják, hogy leányom nem az ő családjukba került be. Cselekményeikkel az általános közmegegyezést akarják ellenem kiváltani, hogy a községből távozásra kényszerítsenek. Terheltek e nem mindennapi, de annál súlyosabb elbírálat igénylő cselekményei megbüntetéséeként a legsúlyosabb büntetés kiszabását kérem, annál is inkább, mert nem csak személyem ellen követtek el terheltek bűncselekményt avval, hogy tisztos koromban durva szidalmakkal illettek, engem az egész községben közismert boszorkány hírébe hoztak, s végül,

mint közüldözésre méltó csalót vagy kuruzslót feljelentésük folytán több napig tartó rendőri nyomozás alá vontak. Terheltek bűncselekménye túlnó a személyes sérelmen, mert cselekményüknek társadalmi veszélyessége még az előbbieknél is súlyosabb! Ui. éppen a terheltek és a hozzájuk hasonló egyének felelősek azért, hogy a felvilágosult szocialista társadalomban még mindig vannak felnőttek is - Sándorfalva községben különösen szép számmal - akik egyes személyeknek természetfölötti csodálatos hatalmában még hisznek, s ilyen ún. "boszorkányok" létezését nemcsak hogy elismerik, de ezekkel hiszékeny embertársaikat, valamint a serdülő gyerekeket riogatják is.

Hivatalos följegyzés az irat hátán: "Sértett és vádlottak kibékültek...mert főmagánvádló a feljelentést visszavonta, és kérte az ügy megszüntetését"(1954. december 3.).

Az ügyészégi nyomozó jelentése:

R.J. elmondta,...hogy G.M.-né ideges természetű kislánya egyedül lévén otthon, mindenféle boszorkánymeséket beképzelt magának, és mikor az anyja hazaérkezett, sírórohamot kapott, és így anyja G.F.-nére erősen megharagudott, és neki tulajdonította gyermeke félelmét és rossz hangulatát. Ehhez járult az is, hogy előzőleg több gyermek összekerült az utcán, és boszorkányt játszva, mindnek erősen fel volt csigázva a képzelőtehetsége, és sírva, határozottan állították, hogy G.F.-né boszorkányos dolgokat csinált. Így történt, hogy az egyébként értelmes G.M.-né elment G.F.-né lakására, és őt felelősségre vonta, hogy mit csinált, amivel így megijesztette gyermekét. (G.F.-né konyhakéssel is fenyegette.) A gyermekek, akik azon a napon határozottan állították, hogy a boszorkányos dolgokat látták, néhány nap múlva mindezt visszavonták...

G.F.-né elmondta, hogy valami régi keletű nézeteltérés van közte és G.M.-né között. Ettől függetlenül nem voltak haragos viszonyban,...de már régebben is gyakran nevezte őt boszorkánynak G.M.-né.

G.M.-né azt mondta, hogy a kislánya még mindig betegesen izgatott, nem mer egyedül maradni, mert a képzelete állandóan ezzel a kérdéssel foglalkozik, és most is állítja, hogy G.F.-né mindig hajlamos volt arra, hogy titokzatos dolgokat csináljon, melyeket esetleg félre lehet magyarázni és amelyeket a gyerekek híresztelnek" (1954. december 16.).

● JEGYZETEK

- (1) A vezetéknevekből ítélve a pörben szereplő családok Zzeged ősnépéhez tartoznak; a keresztnemek is szegedi névadó szokásra vallanak (Bálint Sándor szíves levelbeli közlése).
 - (2) Joós F. Imre: „Boszorkánypör” Orosházán, Béke és Szabadság, 1956. márc. 14.
-